

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ และสร้างคุณภาพของประชาชนในชาติ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรสูงสุด ดังนั้น รัฐจึงดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองทั้งหมดของประเทศอย่างเหมาะสม และสมดุลระหว่างพลเมืองในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) โดยเฉพาะการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนั้น นับว่าสำคัญยิ่ง เพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชนบทคือแนวทางที่ถูกต้องในการสร้างความมั่นคงของประเทศ (นิเชต สุภทรพิทักษ์, 2535) รัฐได้จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้นทุกภาค ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย โดยเฉพาะวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่งที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ได้มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางของสรรพวิทยาการในระดับสูงของท้องถิ่น และทำหน้าที่ผลิตครูส่วนใหญ่ให้กับประเทศ นอกจากนี้ วิทยาลัยครูยังมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนทั้งในรูปของการกระจายการศึกษาที่เป็นความต้องการของประชาชนและกึ่งมหาวิทยาลัยไม่สามารถให้บริการได้ วิทยาลัยครูได้ทำหน้าที่ผลิตครูทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อช่วยพัฒนาทางด้านการศึกษาให้กับประเทศชาติมาเป็นเวลานานถึง 100 ปีเต็ม (ไพโรธ เลิศพิริยกุลมล, 2535) จึงนับว่าวิทยาลัยครูเป็นหน่วยงานการศึกษาที่สำคัญยิ่งของประเทศหน่วยงานหนึ่ง

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 วิทยาลัยครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เปิดสอนวิชาเอกต่าง ๆ ถึงระดับปริญญาตรี และในจำนวนวิชาเอกต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ได้เปิดสอนหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 6 ข้อ ดังนี้ (กรมการฝึกหัดครู, 2530)

1. เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางการรับรู้ด้านทัศนศิลป์
2. เพื่อสร้างเสริมผู้เรียนให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าทางทัศนศิลป์ทั้งของตะวันตกและตะวันออก

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ และรู้ประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสอนศิลปะระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา
6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเทคนิคทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

จากจุดประสงค์เฉพาะดังกล่าว วินัย โสมดี (2528) ให้ความเห็นว่า บัณฑิตศิลปศึกษาต้องม
ลักษณะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และงานศิลปกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันได้
อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวิจารณ์งานศิลปะได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจน เป็นผู้มีความสามารถ
ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ทางด้านศิลปะได้เป็นอย่างดี

การที่ผู้วิจัยเลือกนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาชั้นปีที่ 4 ในภาคเรียนที่ 2 เป็นประชากร
ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพราะนักศึกษากลุ่มนี้ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จนเกือบครบตามโครงสร้างของ
หลักสูตรศิลปศึกษาแล้ว และจากการสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ กীরติวุฒิชัย ห้วยน้ำภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครู
นครศรีธรรมราช (23 กันยายน 2535) และ พงศกร พนิจวิจน หัวหน้าภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครู
(25 กุมภาพันธ์ 2535) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีประสบการณ์ทางศิลปะทั้งใน
เชิงทฤษฎีและเชิงการปฏิบัติอย่างเพียงพอ มีความคิดสร้างสรรค์และมีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียย์อยู่
ในระดับปานกลาง และจากความคิดเห็นของสลอ พงษ์สามารถ (2526) สุเชษฐ สมิตินันท์ (2522)
วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ก็กล่าวว่า ความสามารถของครูศิลปะจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะ
ทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูงของผู้เรียนเป็นอย่างมาก จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยคิดว่าประชากรที่
เลือกใช้นั้นน่าจะเหมาะสมกับการทำวิจัยครั้งนี้มากที่สุด

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2526) ให้ความเห็นว่า ศิลปะมีความสำคัญและความจำเป็น
ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เพราะความต้องการทางสุนทรียภาพ คือ ความงาม ความพอเหมาะ
พอดี และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์และสังคมในอารยประเทศไม่น้อยไป
กว่าความต้องการทางด้านวัตถุและปัจจัยในการดำรงชีวิต

ปูลฉัตรณ์ พิษณุไพบุลย์ (2533) กล่าวว่า ประสบการณ์ในการเรียนรู้ศิลปะ เป็นองค์ประกอบ
สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีอารมณ์ความรู้สึกทางสุนทรีย
สามารถแสดงความคิดเห็นความรู้สึกได้อย่างละเอียดไวและแม่นยำ ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับวิรัตน์ พิษณุไพบุลย์
(2520) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกในรูปแบบของกิจกรรมทางศิลปะ และให้มีโอกาส
ได้แก้ปัญหาในขณะที่สร้างสรรค์งานจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในด้านสุนทรียภาพ และมีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับสงวน รอดบุญ (2530) ที่ให้ความเห็นว่า การเรียนศิลปะเป็นการเรียนรู้ ประสบการณ์ทางศิลปะในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อฝึกให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้ง ยังช่วยให้เกิดการ ปลูกฝังความรู้สึกทางด้านสุนทรียภาพและรสนิยมที่ดี ซึ่งจากงานวิจัยของ Bergart (1964) พบว่าการ รับรู้ประสบการณ์ทางศิลปะในระดับอุดมศึกษาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความสามารถด้านความคิดสร้าง สรรค์และสุนทรียภาพในตัวบุคคล นอกจากนี้งานวิจัยของ Duffy (1978) พบว่า ความถนัดและความ สามารถพิเศษทางศิลปะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียและความคิดสร้างสรรค์

Guilford (1967) กล่าวว่า พฤติกรรมที่เป็นความคิดสร้างสรรค์นั้นมีความสัมพันธ์กับการ เรียนวิชาศิลปะมาแต่เดิมแล้ว ซึ่ง Anastasi (1961) มีความเห็นว่า บุคคลที่มีความถนัดหรือความ สามารถพิเศษทางศิลปะจะเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และจากงานวิจัยของ Stapp (1964) พบว่า ผู้ที่เรียนศิลปะจะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียนศิลปะ นอกจากนี้การเรียนศิลปะยังส่งเสริม ในด้านอื่น ๆ ด้วย Gaitskell (1954) กล่าวว่า จุดประสงค์ของการเรียนในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้เป็นบุคคลที่ไวในการรับรู้คุณค่าเชิงสุนทรีย มีสุนทรียภาพในตัวบุคคล ซึ่ง สอดคล้องกับ Yochim (1967) ที่อธิบายว่า ผู้เรียนศิลปะจะได้เรียนรู้ในกฎเกณฑ์การตัดสินความงาม ได้พัฒนาทักษะในการวิจารณ์งานศิลปะอันเป็นแม่เกิดของความลึกซึ้งต่อโครงสร้างที่ถูกต้องหลักความงามและ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย และความสามารถที่ไวในการตัดสินความงามนั้น เป็น ปัจจัยหรือเครื่องมือสำคัญในกระบวนการคิดสร้างสรรค์ด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ทางศิลปะที่ผู้เรียนได้รับมาจากการศึกษาใน หลักสูตรศิลปศึกษานั้นมีส่วนส่งเสริมความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ และความไวในการรับรู้เชิง สุนทรีย และในขณะที่ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ก็จะได้พัฒนาความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียไปพร้อมๆ กัน Gardner (1982) กล่าวว่า ความสามารถทั้งสองด้านนี้ถูกควบคุมด้วยกลไกของสมองซีกขวา ซึ่ง สมองซีกขวาทำหน้าที่รับความรู้สึกจากร่างกายด้านซ้าย และควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกขวา สมองซีกขวามีลักษณะเด่นด้านศิลปะ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และควบคุมความไวในการรับรู้ใน ทุกเรื่องรวมทั้งเรื่องของความรู้สึกในความงามด้วย และนอกจากนี้ จากการศึกษาวิจัยของ Haggerson (1979) พบว่า การสอนสุนทรียจะช่วยให้ความคิดผสมรวมเข้ากับความรู้สึกได้ดียิ่งขึ้น ส่วนบุคลิกภาพ ของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์และบุคคลที่ความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียก็มีลักษณะที่คล้ายกัน ดังเช่น กัตนะของอารี สุทธิพันธ์ (2519) ให้ความเห็นว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ที่ไวต่อการรับรู้สภาพ- การณ์ของสิ่งแวดล้อม ช่างสังเกตมากกว่าบุคคลทั่วไป และวิรัตน์ พิชญไพบุณย์ (2535) กล่าวว่า บุคคล

ที่มีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสังเกตปรากฏการณ์ และสามารถรับรู้สภาพการณ์เชิงสุนทรียะได้อย่างละเอียดลออกว่าบุคคลทั่วไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความคิดสร้างสรรค์และความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะจะเกิดจากการเรียนรู้ด้านศิลปะหรือการสั่งสมประสบการณ์ทางศิลปะ ทั้งยังเป็นความสามารถของมนุษย์ที่มีการควบคุมด้วยกลไกของสมองที่خواเหมือนกัน และการพัฒนาการของความสามารถทั้งสองจะมีส่วนส่งเสริมซึ่งกันและกันก็ตาม แต่ความสามารถทั้งสองด้านนี้ก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่ ดังนี้

McFee (1970) กล่าวว่า แม้ในตัวบุคคลแต่ละคนก็มีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ในระดับที่แตกต่างกันไป De Bono (1970) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์จัดว่าเป็นความคิดอิสระ ไร้ขอบเขตและไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนนุส วรธนวาทะ (2514) ที่พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักการไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ Guilford (1965) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทั่ว ๆ ไป ไม่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาโดยตรง คำกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bentley (1966) ที่พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจความจำ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ปัญหาในการทำความเข้าใจเนื้อหาวิชา เกษร ชิตะจาร์ (2535) เชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ปัญหา ในทำนองเดียวกันนี้ จากการศึกษาของ Stapp (1964) และของ Lowenfeld (1962 อ้างถึงใน อารี รังสินันท์, 2532) ก็พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ปัญหา

ส่วนความสามารถทางศิลปะด้านความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะนั้น Child (1964) กล่าวว่า ต้องอาศัยความไวในการรับรู้และตัดสินใจเลือกภาพที่ตนเองเห็นว่ามีความงดงามที่สุด โดยใช้หลักการทางศิลปะและกฎเกณฑ์ทางความงาม ซึ่งสอดคล้องกับ อารี สุทธิพันธ์ (2532) ที่กล่าวว่า ความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลักการทางศิลปะ ซึ่งในหลักสูตรศิลปกรรมวิชาศิลปะศึกษา (กรมการฝึกหัดครู, 2530) ก็บรรจุเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับหลักการทางศิลปะและกฎเกณฑ์ทางความงามไว้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วย

จากงานวิจัยของ Harris, Lissovoy และ Enami (1975) พบว่า นักเรียนญี่ปุ่นมีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะต่อภาพศิลปะญี่ปุ่นสูงกว่านักเรียนอเมริกัน แต่มีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะต่อภาพศิลปะสากลไม่แตกต่างกัน งานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ โสภกา ชูพิบูลชัย (2521) และศิริโรสภาคย์ บุรพาเดชะ (2528) ซึ่งให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้นี้มีอยู่หลายองค์ประกอบด้วยกัน เช่น ประสบการณ์เดิมของบุคคล ประสบการณ์เดิมของสังคมและวัฒนธรรม

ข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะนั้นต้องอาศัยคุณเกณฑ์ทางศิลปะ และ
คุณเกณฑ์ทางสุนทรียะ ซึ่งต่างกับความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่มีคุณเกณฑ์ตายตัว และถ้าการเรียนการสอน
ศิลปศึกษาที่เน้นการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบศิลปะแบบใดแบบหนึ่งมากเกินไปเป็นพิเศษ ก็จะทำให้สร้าง
ผู้เรียนและส่งผลต่อความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะในรูปแบบศิลปะนั้น ๆ ส่วนความคิดสร้างสรรค์เป็น
ความคิดอิสระที่ไม่มีขอบเขต ดังนั้น ผู้ที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันจึงน่าจะมีความไวในการ
รับรู้เชิงสุนทรียะแตกต่างกันด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะระหว่างนักศึกษาในวิทยาลัยครูโปรแกรมวิชา
ศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 4 ที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์และความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะเป็นความสามารถทางศิลปะที่ถูกควบคุม
ด้วยกลไกของสมองซีกขวาเหมือนกัน (Gardner, 1982) และพัฒนาการของความสามารถทั้งสองด้าน
นี้มีส่วนส่งเสริมซึ่งกันและกัน (Yochim, 1967) ซึ่งความสามารถด้านความคิดและความสามารถด้าน
ความรู้สึกละพัฒนาไปพร้อม ๆ กันได้ จากผลการวิจัยของ Haggerson (1979) พบว่า การสอนสุนทรียะ
จะช่วยให้ความคิดผสมรวมเข้ากับความรู้สึกละได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา
ผู้ได้รับการเรียนรู้ทางศิลปะมีโอกาสในการพัฒนาความสามารถทั้งสองด้านนี้ไปพร้อม ๆ กัน ย่อมมีพัฒนา-
การของความคิดและความรู้สึกละไปในทำนองเดียวกัน แต่ถ้าความสามารถด้านใดด้านหนึ่งมีมากน้อย
แตกต่างกัน ก็อาจทำให้ความสามารถอีกด้านหนึ่งแตกต่างกันไปด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า นักศึกษาในวิทยาลัยครูโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาที่มี
ระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน จะมีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรียะแตกต่างกัน ที่ระดับความมีนัย
สำคัญทางสถิติ .05

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาภาคปกติที่กำลังศึกษา
ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2534 จำนวนทั้งหมด 56 คน ในวิทยาลัยครูที่เปิดสอนโปรแกรม
 วิชาศิลปศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั่วประเทศมี 5 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูนครสวรรค์ วิทยาลัยครู
เลย วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูสวนดุสิต และวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากรกลุ่มนี้เพราะ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในภาคเรียนที่ 2 ได้ผ่าน
กระบวนการเรียนการสอนมาจนเกือบครบหลักสูตรแล้วนั้น จะมีประสบการณ์ทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ
 ทางศิลปศึกษาตามจุดประสงค์เฉพาะของโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี จึงเหมาะสมต่อวิจัย
 เพื่อทดสอบความคิดสร้างสรรค์ และความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ เป็นอย่างยิ่ง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. สภาพแวดล้อมในการทดสอบ อันได้แก่ วัน เวลา และสถานที่ถือว่าไม่มีผลในการ
 ทำแบบทดสอบ
2. ผู้รับการทดสอบ ทำแบบทดสอบอย่างเต็มความสามารถ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ (Aesthetic Sensitivity) หมายถึง ความสามารถ
 ของบุคคลที่มีความเร็วในการรับรู้และตัดสินความงามได้ถูกต้องแม่นยำ เป็นความสามารถของการบูรณา
 การทางสุนทรีย์ภาพ

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ลักษณะการคิดที่อิสระ หลากทิศทาง
 หลายนุ่มนวล โดยการคิดนั้นจะเป็นกระบวนการอันจะนำไปสู่ผลที่เป็นสิ่งใหม่ ซึ่งต้องใช้ทั้งความถนัดและ
 ความสามารถที่มีในตัวของแต่ละคน

นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา หลักสูตร
 ปริญญาตรี 4 ปี ปีการศึกษา 2534 ภาคปกติของวิทยาลัยครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบว่านักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน จะมีความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย์แตกต่างกันหรือไม่
2. เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ และความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ให้แก่นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครูและการสอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้าสำหรับผู้สนใจและเป็นแนวทางในการทำวิจัยอื่น ๆ ที่ต่อเนื่องต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย